

Yeşaya, yedinci bölüm

I. Yahuda ile ilgili peygamberlikler (1-12)

- A. Tanrı'nın Yahuda'ya karşı davası (1:1-31)
- B. Son günlerle ilgili vaatler (2:1-4)
- C. Kutsamadan önceki sıkıdüzen (2:5-2:22)
- Ç. Sıkıdüzenin sürmesi (3:1-4:1)
- D. Sıkıdüzenin ortasında ümit (4:2-6)
- E. Tanrı bağının türküsü (5:1-7)
- F. «Vay»lar (5:8-23)
- G. «Vay»ların temel kaynağı ve cezası (5:24-30)
- Ğ. Yeşaya'nın görmesi (6:1-13)

H. Tanrı'nın belirtisi (7:1-25)

1. Suriyeli kral Retsin ve İsrail kralı Pekah, Yahuda kralı Ahaz'a karşı savaşa çıktı (7:1).
 - a. Ahaz'la Yahudalılar korku içinde kıvranıyordu (7:2).
 - b. Tanrı, Ahaz'ı avutmak için Yeşaya'yı oğlu Şear-yaşub'la birlikte gönderdi (7:3).
 - 1). Şear-yaşub'un adı «Bir kalıntı dönecek» demektir (Bkz. 7:3, dipnot).
 - 2). Tanrı iki kralı, Retsin'le Pekah'ı iki kuyruğa ve tüten, yarı yanmış iki odun parçasına benzetti (7:4).
 - 3). Retsin ile Pekah'ın planı, Yahuda üzerine Tabeel'in oğlunu kral yapmaktı (7:5-6)
 - 4). Tanrı onların tasarılarını bozguna uğratacaktı: Altmış beş yıl içinde Efraim bir kavim olmaktan çıkacaktı (7:7-9).
 - 5). Ahaz'ın avunması Tanrı'ya iman etmesine bağlıydı (7:9).

- 16:8 Ahaz, Rabbin evinden ve kral evinden gümüş ve altın hazinelerini armağan olarak III. Tiglat-pileser'e gönderdi.
- 16:9 III. Tiglat-pileser Suriye'ye karşı yürüdü, orada yaşayan halkı Kir'e sürdü ve kral Retsin'i öldürdü.
- 16:10 Ahaz, III. Tiglat-pileser'i karşılamak için Şam'a gitti, v.s.

Yeşaya 7:17-20; 2. Tarihler 28:16,19-21

7:17 Tanrı, Yahuda'yla Ahaz'a karşı III. Tiglat-pileser'i kışkırttı. III. Tiglat-pileser, geçmişte Ahaz'ı düşmanlarından kurtarmıştı, ama şimdi onu sıkıştırıyordu.

Yeşaya 7:18-19; 2. Krallar 23:29-35; 24; 25

Yeşaya 7:18-19 Tanrı, Yahuda'yı sıkıştırmak için Mısır'ı da çağırdı. Bu, 2. Krallar 23:29-35'te anlatılır.

2. Krallar 23:29 Mısır kralı Firavun-neko, Asur kralına karşı Fırat Irmağına çıktı.

Mısır'ın kuzeyine düşen ülkelerde, Mısır'ın yetkisini yeniden kurmaya çabalayan son firavun Neko'ydu (İ.Ö. 609-593)¹. Dokuz yüz yıl önce Mısır, o bölgeyi etkisi altına almıştı².

23:29 Yahuda kralı Yoşiya, Firavun-neko'ya karşı yürüdü.

23:29 Firavun-neko, Yoşiya'yı Megiddo'da öldürdü.

23:30 Halk, Yoşiya'nın oğlu Yehoahaz'ı kral olarak meshetti (İ.Ö.608).

23:33 Firavun-neko, Yehoahaz'ı zincire vurdu ve onu Mısır'a sürdü.

23:33 Firavun-neko ülkeye yüz talant gümüş ve bir talant altın vergi yükledi.

23:34 Firavun-neko Yoşiya'nın oğlu Elyakim'i kral ilan etti, adını Yehoyakim'e değiştirdi.

23:35 Firavun-neko'nun yüklediği vergiyi ödemek için Yehoyakim ülkedeki herkesten vergi topladı.

24:8 Yehoyakin kral oldu (İ.Ö. 597).

24:10 İlk sürgünlük: Nebukadnetsar Yehoyakin'i, annesini ve Yahuda'nın ileri gelenlerini (toplam 10.000 kişiyi) Babil'e sürdü (İ.Ö. 597).

25:8 İkinci sürgünlük

¹Firavun-neko tahta çıktığı sırada Nineve (Asur) yıkıldı (İ.Ö.612). Bu durumdan yararlanarak Firavun-neko Filistine'e doğru yola koyuldu. Megiddo'ya vardı. Kendisine karşı çıkan Yahuda kralı Yoşiya'yı öldürdü. Asur kuvvetleri tarafından geri çevrilmeyerek Fırat Irmağına kadar ilerledi. Ne var ki, kendini Asur'a karşı savaş açacak güçte görmedi ve geri döndü. Yoşiya'yı öldürdükten üç ay sonra Yahuda'ya döndü, toplumun kral olarak seçtiği Yehoahaz'ı tahttan indirdi, onu Mısır'a gönderdi. Yehoyakim'i kral yaptı ve Yahuda'ya ağır bir vergi yükledi. İki yıl sonra Firavun-neko'nun egemenliği Babil'e yenik düştü (Yeremya 37:7,8; 46:2).

²On sekizinci hanedanın en güçlü kralı (İ.Ö. 1490-1439) III. Tutmosis'in ölümünde Mısır egemenliği güneyde Nübye'den (Nubia'dan), kuzeyde Fırat Irmağı'na kadar uzanıyordu. Baştan başa bütün bölge Mısırlı görevlilerin yönetimindeydi. Stratejik yerlerde garnizonlar kuruldu. Yerel hükümdarlara vergi yüklendi. Onların mirasçıları Mısır'da yetiştirildi, prensesleri firavunun haremine girdi. Her yerde Mısır dinine adanmış tapınaklar bina edildi. Buna karşın firavunun eli hükmettiklerini ezmedi. Yerel önderlere baskı yapılmadı. Halklar Mısır'a sürülmedi. (Sabatino Moscati, *The Face of the Ancient Orient*, s.111,112, 206; Merrill C. Tenney, *Pictorial Bible Dictionary*, s.522).

Yotam'ın oğlu, Yahuda kralı Ahaz: Ahaz, ne dedesi Uzziya'ya ne de babası Yotam'a benzerdi. Tam tersine, İsrail krallarının yolunda yürüdü. Baallar³ için dökme put yaptı. Hinnom oğlu deresinde buhur yaktı. Tanrı'nın İsrail oğullarının önünden kovduğu ulusların iğrençliğine benzer olarak oğullarını ateşte yaktı, yani kendi oğullarını yalancı tanrılara kurban olarak sundu. Yüksek yerlerde, tepeler üstünde ve her yeşil ağacın altında kurban kesti ve buhur yaktı (2. Tarihler 28:1-4).

Tanrı, Ahaz'ın hainliği nedeniyle onu Suriye kralının eline verdi. Suriye ordusu ona saldırdı, birçok esiri Şam'a sürdü. Kral Ahaz sıkıntı içerisindeyken Tanrı'ya karşı hainliğini artırdı. Kendi düşüncesine göre, yenilmesini Şam'ın ilahları sağlıyordu. «Mademki Suriye krallarının tanrıları onlara yardım ettiler, bana da yardım etsinler diye ben de onlara kurban keseyim» dedi. Tanrı tapınağındaki kapıları topladı, parçaladı; tapınağın kapılarını kapadı; Yerusalem'in her köşesinde başka ilahlara buhur yakmak için sunaklar kurdu (2. Tarihler 28:5,22-25).

Ahaz «İsrail kralın eline de verildi Pekah, Yahuda'da yüz yirmi bin kişiyi bir günde öldürdü, hepsi yiğit adam idiler; çünkü atalarının Tanrısı Rabbi bırakmışlardı. Efraimli bir yiğit, Zikri, kralın oğlu Maaseya'yı, kral evinin reisi, Azrikam'ı ve kraldan sonra ikinci adam olan Elkana'yı öldürdü.» 250.000 kişiyi ve birçok çapul malını Samiriye'ye götürdü. «Ahaz'ın yüzünden Rab Yahuda'yı alçalttı; çünkü Yahuda'da azgınlık etmiş ve Rabbe karşı çok hainlik etmişti» (2. Tarihler 28:5-8,19).

Retsin: III. Tiglat-pileser'in çiviyazılarında Retsin'in adı geçer. İ.Ö. 732 ya da 731 yılından kalma bir yazıda Retsin'i yendiği ve öldürdüğü kayıtlıdır (2. Krallar 16:9).

Pekah: Pekah, İsrail kralı Pekahya'nın araba savaşçısıydı. Kral evi hisarında Pekahya'yı öldürdükten sonra kendisi kral oldu, yirmi yıl hüküm sürdü. Onun egemenliğinde Asur kralı III. Tiglat-pileser, birçok İsraili'yi Asur'a sürdü, kentlerini de ele geçirdi (2. Krallar 15:23-31). Az sonra da Hoşea, Pekah'ı öldürdü (2. Krallar 15:29,30). Hoşea da Asur'un pençesinden kaçamadı (2. Krallar 17:6).

Genellikle İsrail, Suriye'ye düşman gözüyle bakıyordu (1. Krallar 15:16-20; 22:1-3; 22:1-4 [-36]; 2. Krallar 5:2; 6:8,24; 8:29; 10:32-33; 13:3,22,25). Ne var ki, zaman zaman büyük tehlikeler karşısında anlaşıyorlardı. II. Şalmaneser'in çiviyazılarında Suriye kralı II. Benhadad'la İsrail kralı Ahab arasındaki bir bağlaşma kayıtlıdır. Asur kralı Tiglat-pileser'in (Pul'un) saldırıları (2. Krallar 15:19,29), Suriye'yi İsrail'le antlaşmaya zorladı.

cenk için çıktılar: Ahaz'ın egemenliği İ.Ö. 743-727 yılına dek sürdü. Pekah ve Retsin'in Yerusalem'e karşı yürümlerinin İ.Ö. 733 yılında olduğu sanılır.

³Baal, Kenanlılar ve Fenikeliler'in taptıkları birçok tanrı için kullanılan genel addır. «Baal» efendi anlamını taşır. Bu inanca göre, Baallar toprağın tanrılarıydılar, onun sahipleriydiler, onu yönetimleri altında tutarlardı. Toprağın verimliliği için onlara dua edilirdi, ilk ürünler heykellerine sunulurdu. Bazı Baallar öbürlerinden güçlüydü. Bazıları kentlerin efendileriydi. İsrailoğulları Baal tapıcılığına düştü. Peygamberler bu iğrenç günaha karşı sürekli uyarıda bulunuyordu (Tenney, Merrill C. *Pictorial Bible Dictionary*, s. 87).

Retsin'le Pekah, Yahuda'yı yendikten sonra onu da kendileriyle birlikte Aşur'a karşı bir bağlaşıma girmesi için zorlamayı amaçlamış olabilirdi. Böylece bu üç ulus, Aşur'la Mısır arasında tampon devlet durumuna gelirdi. Mısır, kendisine bunca yararlı bir girişimi kuşkusuz hoş karşılardı (2. Krallar 17:3,4).

Ahaz, Tanrı'dan yardım isteyeceği yerde Asur kralına yalvardı (2. Tarihler 28:16,20,21). Yalancı tanrılara tapınan birine bel bağlaması, Yahuda'da o ilahlara tapınanların çoğalmasına yol açtı (2. Krallar 16:10-16). Suriye ve Samiriye'nin düşüşlerine de katkıda bulundu. Ne var ki, bu iki ülke yıkılmasaydı, Yahuda için birer tampon devlet rolü oynayabilirdi. Tilgat-pileser ise, Ahaz'a yardım etmek niyetinde değildi; o da kendi çıkarını düşünüyordu. Yine de bu terslik Tanrı'dandı (7:18-20).

fakat ona karşı cenk edemediler: «Cenk etmek» olarak çevrilen sözcük İbranice'de lâ kham'dır; «-den yemek, yakıp yok etmek, savaşta mahvetmek, savaşmak» demektir. Bunun için İngilizce ve Almanca'da olduğu gibi lâkham'ın «yenediler» olarak çevrilmesi daha uygundur.⁴

7:2 Davut evi: Kral Ahaz, öznitelikleri iğrenç, Tanrı yargısını hak eden (herkes gibi!) bir adamdı. Ne var ki, Davut'un evindendi ve Tanrı, Davut eviyle son bulmayacak bir antlaşma yapmıştı (Mezmun 89:30-37). Onun için Ahaz'ın çırpınışları, Tanrı'nın ilgisi ve lütfu dışında kalmadı. O, Ahaz'ın korkusunu yatıştırmak için Yeşaya'yı gönderdi, ona kurtuluş sundu.

Suriye, Efraim'le (İsrail'le) birleşti: Ahaz'ı ve tüm halkını dehşete düşüren haber buydu. Yahudalılar, yalancı tanrılara taparak Tanrı'yı kendilerine düşman yapmışlardı. Sıkıntı içindeyken yardımın nereden geleceğini bilemediler. Yürekleri yerinden oynuyordu, telaş ve ümitsizliğe kapıldılar.

7:3 Rab, Yeşaya'ya dedi ... Ahaz'ı karşılamak için ... çık: Ahaz bir uşağını Yeşaya'ya yollayıp Tanrı Sözü'nü sormadı. İşleriyle, tutumuyla Tanrı'nın acımasını hak etmediğini gösterdi. Buna karşın Tanrı, Ahaz'a avuntu verdi. Çünkü O, «Beni aramayanlar Beni buldu, Beni sormayanlara kendimi gösterdim» der. Ama lütfunun sonucu, hayal kırıcıdır: «Söz dinlemeyen, karşı koyan bir halka bütün gün ellerimi uzattım» diye bildirir Tanrı (Yeşaya 65:1,2; [Romalılar 10:20-21]).

oğlun Şear-yaşub ile beraber: Çocuğun adı bir vaaz gibiydi -- «Bir bakiye dönecek». Tanrı, Şear-yaşub aracılığıyla Suriye ve İsrail'in aldıkları esirlerden bir kalıntının geri döneceğini duyurdu (2. Tarihler 28:15). Bu ümit verici vaat, Yeşaya'nın hizmete çağrılışını andırır (6:13).

Peygamberler, bildirilerinin konusunu zaman zaman çocuklarına verdikleri adlarla kaydettiler (Hoşea 1:4,8,9). Örneğin Yeşaya, «Ben ve Rabbin bana verdiği çocuklar ...İsrail'de belirtir ve harikalarız» dedi (8:18).

⁴İngilizce, KJV: «went up toward Jerusalem to war against it, but *could not prevail* against it.»

Almanca, Luther: «zogen ... herauf nach Jerusalem, um es zu bekämpfen; sie *konnten* es aber *nicht erobern*.»

Not: Almanca, Brockhaus. «zog ... nach Jerusalem hinauf zum Streit wider dasselbe; aber er *vermochte nicht* wider dasselbe *zu streiten*» çevrisiyle Kitabı Mukaddes'inkine uyar.

Yukarıki havuzun su yolu başında, çırpıcı tarlası caddesinde: Tanrı, Yeşaya'ya Ahaz'ın nerede olduğunu belirtti. Kendisinden sonra yaşayan Hizkiya gibi belki Ahaz da, düşmanın saldırısını beklerken önlem almakla uğraşıyordu. Düşmanın su kaynaklarından yararlanmasını önlemeye (2. Tarihler 32:3,4) ya da savaş sırasında kente gelen suyun kesilmemesini sağlama bağlamaya çabalamış olsa gerekti.

7:4 Sakın ve sus ... korkma ve yüreğin bayılmasın: Burada duygularla ilgili dört buyruk var. Her biri duyguları denetim altında tutmak için bir emirdir. Birçok kişi «Duygularımı kontrol edemiyorum» der. Tanrı, «Kontrol edebilirsin ve etmelisin!» der. Duyguları denetim altında tutmak yetenek sorunu değil, istek sorunudur. Ne var ki, sorunla karşılaşan birçok kişi kafalarında o sorunu olduğundan çok abartırlar. Böylelikle iç güçlerini yitirir, kendilerini yenilme tehlikesiyle karşı karşıya bırakırlar. Bazı kişiler de boşu boşuna, hiç başlarına gelmeyecek ama gelmesinden korktukları durumların sıkıntısını çekerler. Bu güç yitimi gereksizdir! Mesih inanlısı telaşlanmayı bir kenara bırakarak kendisini de, başkalarını da, Tanrı'nın sunduğu kaynaklara sarılmaya yöreklendirebilmelidir. «Gücünüz susma ve güvenmeyle olur» (30:15).

Tanrı'nın Ahaz'dan beklediği suskunluk ve güven, sağlam temele dayanmıyor muydu? Tanrı, tükenmez olanakları aracılığıyla bağlılarının gereksinimlerini karşılayacağını vaat eder. Bu bilgi, imanla birleştirilirse içsel bir dinginlik ve güvenlik sağlar. «Rab bana yardımcıdır, korkmayacağım, insan bana ne yapabilir ki?» (İbraniler 13:6). Bilinçli bir biçimde O'na dayanarak edinilen zihinsel denge ve güven, tehlike karşısında bile olanaklı ve gereklidir.

Ahaz, Davut, Yehoşafat (2. Tarihler 20:20,21) ve Hizkiya gibi Tanrı'dan korksaydı, tehlike karşısında çok değişik tepkiler gösterecekti:

1. Özel dua zamanına gerek duyacaktı (37:14-20).
2. Tanrı'ya bağlılığını yeniden itiraf edecekti (37:20).
3. Dinginlik içinde Tanrı'nın istemini bildirmesini bekleyecekti (37:21,22 v.s.).
4. Tanrı'nın istemini çabucak yerine getirmeye hazır olacaktı (Mezmur 40:8).

Tanrı, Yeşaya'ya Ahaz'ı nasıl avutacağını öğretti, yoksa o böylesine kötü bir adama bir iyilik bildirisi iletmesi gerektiğini bilemezdi.

iki kuyruktan, bu tüten yarı yanmış iki odun parçası: Yukarıda açıklandığı gibi hem Krallar hem de Tarihler kitapları, Suriye ve Asur'un Yahuda'ya karşı saldırılarını bildirir. Ahaz'ın bir kez Suriyeliler'e (2. Tarihler 28:5), bir kez de İsraililer'e yenik düştüğü (2. Tarihler 28:6-15) görüldü. Ayrıca Suriye'nin İsrail'le birleşerek Yahuda'ya karşı yürüdüğü kaydedilir (2. Krallar 14:22; 16:5,6). Ahaz bu olayları unutmadı. Korktuğu için Retsin'le Pekah onu yok edecek, ülkesini ortadan kaldıracak iki güçlü kişi olarak görünüyordu. Harıl harıl yanan ateş gibi tüm bir ormanı (Yahuda'yı) sanki yalayıp bitireceklerdi. Oysa Tanrı açısından bunlar şimdiden yarı sönmüş iki odun parçasıydı. Çabucak kendi alevlerinde yok olacaktı. Ahaz, boşu boşuna telaşlanıyordu. Tanrı'ya güvenseydi..... Mesih inanlısı da Tanrı açısından yaşamını izlerse, birçok sıkıntı ve üzüntüden esirgenir (Matta 6:[25-]34). Tanrı'nın yaptığı eksiksizdir. Yaşamını korkusuzca O'na teslim eden, O'nun gerisini yapacağını bilebilir (Mezmur 37:5).

Remalya oğlu: Pekah (7:1)

7:5,6 Tabeel: Tab-el, Suriye dilindeki bir addı. Tıpkı Tab-rimmon adı gibi (1. Krallar 15:18) Suriye ilahlarının birini övmeye yönelikti. Tab-rimmon'un «Rimmon iyidir» demek olduğu gibi Tab-el de, «El iyidir» demektir.

sana karşı kötülük kurdular: Retsin'le Pekah'ın Yahuda'ya karşı tasarladığı kötülük, kendi yenilgisine neden olacaktı. Kendilerine güvenerek «Yahuda'yı yıldırım» dediler. «Duvarında gedik açalım ve Tabeel'in oğlunu kral yapalım» dediler. Ama düşledikleri yengiyi kazanmayacaklardı. Çünkü Tanrı, Davut eviyle sonsuz bir antlaşma yapmıştı (9:7; Mezmur 89:30-37). Davut'un soyundan gelmeyen hiç kimse Yahuda'da tahta oturamazdı (Mezmur 2:2-4).

7:7 Rab diyor, Bu iş durmayacak: Tanrı, tüm uluslar üzerindeki yetkisini bildirir (19:25; Koloseliler 1:16; 2:10). O, Davut'a «krallığının tahtını sonsuzluğa dek sabit kıl»acağına söz vermişti (2. Samuel 7:12-17; Mezmur 89:35-37). Retsin'le Pekah'ın Davut evini tahttan indirme isteği, Tanrı'nın amacına ters düştü. Bu nedenle «ulusların öğüdünü bozan ve kavimlerin düşüncelerini hiç eden» Tanrı, «Bu iş durmayacak» dedi (Mezmur 33:10). «Rab emretmedikçe kim bir şey söyler de vaki olur?» (Yeremya'nın Mersiyesi 3:37; Süleyman'ın Meselleri 19:21).

İnsanın özgürlüğü nasıl sınırlanır? İnsanın 1) düşünme, 2) tasarlama ve 3) yargılama (karar verme) özgürlüğü vardır. Eline geçen olanakları, olup bitenleri değerlendirmek, aralarındaki ilişkiyi anlamak için herkese zekâ (anlayış) verilmiştir. İzleyeceği yönü seçmesi için her bireye özgür istem sunulmuştur. Ne var ki zekâ, zihinsel yetenekle, eğitimle, sağlıkla, önyargılarla, Tanrı Sözü'nü bildiği ve benimsediği oranlarla ya kısıtlanır ya güçlenir. Özgür istem ise, bilgi eksikliği, özyapı zayıflığı, dalgalanan deniz gibi değişen istekler ve dış etkilerle engellenir. Bundan başka Tanrı da insanın özgürlüğünü kısıtlayabilir. Tanrı tasarlayan zihinleri, tasarlanana yerine getiren bedenleri, olayları ve ortamları yönetimi altında tutar. Amacına uymayanı durdurabilir.

7:8,9 Suriye'nin başı Şam ve Şam'ın başı Retsin'dir; Efraim'in başı Samiriye ve Samiriye'nin başı Remalya'nın oğludur: Bu iki ülkenin sınırları olduğu gibi kalacaktı. Bu iki egemen sınırlarını genişletemeyecekti (Haberciler'in İşleri 17:26). Suriye ve İsrail'i yöneten yalnızca insanlardı. Yahuda'yı yöneten ise Tanrı'nın Kendisiydi.

Altmış beş yıl içinde Efraim kırılacak, bir kavim olmaktan çıkacak: İsrail'in bir sürgünlüğü, bu peygamberlikten bir iki yıl sonra Tiglat-pileser'in eliyle oldu (2. Krallar 15:29). Tekrar yirmi yıl sonra Kral Hoşea'nın döneminde Şalmaneser, İsrail'i Asur'a sürdü (2. Krallar 17:1-6). Manasse'nin krallığının yirmi ikinci yılında, (yani Yeşaya'nın bu ayette verdiği peygamberlikten tam 65 yıl sonra [7:1'e bakın]) İ.Ö. 669 yılında Asur kralı Esar-haddon ya da onu izleyen Asur-banipal, Yahuda kralı Manasse'yi sürgüne götürdü ve Samiriye'ye yabancıları oturttu (2. Krallar 17:24; 2. Tarihler 33:11; Ezra 4:2,3). İsraililer, Yahuda'yı yendikleriyle boşuna övünüyordu. Peygamberleri Oded, onları şöyle uyarıyordu: «Sizin de Tanrınız Rabbe karşı günahınız yok mu? ... Rabbin kızgın öfkesi üzerinizdedir» (2. Tarihler 28:9-11).

Eğer iman etmezseniz emin olmazsınız: (2. Tarihler 20:20,21). Yeşaya'nın Ahaz'a ilettiği bildiri gerçektir ve gerçekleşecektir. Ne var ki, Ahaz inanmadı. Bunun için:

1. Yeşaya'nın bildirisi onu avutmadı.

Ahaz, onu endişelendiren hiçbir üzüntüsü yokmuş gibi ağır basan kaygılarını bütünüyle Tanrı'ya vermeliydi (1. Petrus 5:7). Tanrı'ya böyle güvenebilmesi için yüreğinde ve kentinde büyük bir günahattan «temizlik kampanyası» gerekirdi.

2. Ülkenin güvenliğini artıracak yerde verdiği kararlarla ve aldığı önlemlerle onu yıprattı (2. Krallar 16:9-18; 2. Tarihler 28:16,19,21,22,[16-26]).

iman: İman, Tanrı'nın buyurduğu Yasa'dan daha eskidir (Romalılar 4:9-11,13; Galatyalılar 3:10,11,17,18). İman, tüm tanrısal öğretilerin başta gelen koşuludur. «İman dışında Tanrı'ya hoşnut etmek olanaksızdır. Çünkü, Tanrı'ya yaklaşmanın ilkin O'nun var olduğuna ve kendisini arayanları ödüllendirdiğine iman etmesi gerekir» (İbraniler 11:6). İsa Mesih öğrencilerini «Ey iman kıt olanlar» (Matta 6:30; 8:26; 16:8; Luka 12:28) ya da «Şu ana dek imanınız yok mu?» (Markos 4:40) gibi sözlerle kaç kez payladı?

Tanrı, Ahaz'a «iman etmezsen» dedi. Ahaz bir yol ayrımında duruyordu. İman edebilir ya da etmeyebilirdi. Seçim onundu. Tanrı, Yahuda adamlarına «Rica ederim, benimle bağım arasında hüküm verin» (5:3) diyerek seslendiği gibi, Ahaz'ı da göz önündeki kanıtları incelemeye ve değerlendirmeye çağırıyordu. Bu bir tehdit değildi, lütuftu. Ahaz'ın Tanrı'ya iman edip etmeyeceğine ilişkin karar vermesi gerekiyordu. Bu kararı ertelemek zararlı olurdu.

Bilinçsiz bir iman kararı olanaksızdır. Her bir insan bilinçli olarak Tanrı'ya iman etmelidir. Yoksa o insanın bütün yaptıkları Tanrı'nın onayından, gücünden yoksun olur. Örneğin, bir kişi buğday tanelerinin ürün getirmeyeceğini düşünürse onları ekmez. Tanrı'nın canları cehennemden kurtarmak istediğine inanmazsa, insanlara kurtuluş planını anlatmaz. Tanrı'nın sıkıntıda lütuf sağlayacağından kuşkulanırsa, avunmak için yalvarmaz. Eğer Ahaz Tanrı'ya iman etmek için sunulan bu olanaktan yararlanmazsa.....?!!! [7:9, 1 ve 2 sayılı notlara bakın].

İman eksikliği, güçsüzlüğe yol açar.

1. İsa Mesih'e iman eden her kişi yüce bir göksel -- ruhsal -- mirasa sahiptir. Ne var ki, o kişi bilinçli olarak imanını geliştirmezse, sanki mirası yokmuş gibi bu mirastaki önemli payından habersiz ve yoksun kalır (Sayılar 14:11,12; İbraniler 3:19; 4:2). Yine de mirası vardır!

«Göksel yerlerde bizleri her tür kutlulukla Mesih bağlılığında kutlu kılan Tanrı O'dur.»

«Bizleri ... Mesih bağlılığında birliğe seçti. Kendi katında kutsal yaşamlılar ve suçsuz kişiler olmamızı öngördü.»

«Mesih bağlılığında, O'nun kanı aracılığıyla, kayrasının zenginliğine yaraşan kurtuluşa -- suçlarımızın bağışlanmasına -- eriştik.»

«İman eden bizlerde O'nun gücünün aşkın görkemini kavrayasınız.... Mesih'i ölümler arasından dirilterek göksel yerlerde kendi sağında oturtana özgü güçtür bu» (Efesliler 1:3-4,7,18-20).

2. İnanlının mirasından yararlanmasını tehlikeye düşüren etkenler vardır: Örneğin, Kutsal Yazı'ya göre bilgisizlik, dünyanın çekiciliği, günaha hoşgörülle bakmak, vb.

3. Mesih inanlısı mirasından yararlanmak için:

a. Diri Tanrı'nın kendisiyle birlikte olduğunu unutmamalı (Matta 28:20),

b. Gözle görülen şeylerden çok ruhsal gerçeklere ve başarıya kat kat üstün değer vermeli (Romalılar 1:20; 2. Korintliler 4:18; İbraniler 11:1),

c. Bu dünyanın geçiciliği, öbür dünyanın yargısı ve ödülünü sürekli göz önünde tutmalı (24:2; 1. Petrus 1:4; 5:4),

ç. Tanrı'nın onu yönlendirmesine, imanını desteklemesine güvenmelidir (Mezmun 32:8).

7:10,11 bir belirti iste: Ahaz sözde putların gücüne ilişkin bir kanıt görmüş (2. Tarihler 28:23). Tanrı taşkın cömertliğinden, krala Kendi güvenilirliğini göstermek istedi. Kralın dilediği bir kanıt istemesini buyurdu. Gideon, imanını güçlendirmek için bir belirti istediğinde ona verilmişti (Hakimler 6:36-40). Hizkiya, «Rabbin beni iyi edeceğine ve üçüncü günde Rabbin evine çıkacağıma alâmet ne olacak?» diye sorduğu için azarlanmadı (2. Krallar 20:8). İsa Mesih'in öğrencileri «Senin gelişini ve çağın bitimini gösteren belirti ne olacak?» diye sorarken geri çevrilmedi (Matta 24:3). Öte yandan Mesih İsa'nın günlerinde Ferisiler O'ndan bir belirti istediklerinde terslendiler, çünkü O'na inanmak niyetinde değildiler (Matta 12:39; Markos 8:12; Luka 11:16,29; 1. Korintliler 1:22).

Kutsal Yazı tamamlanmadan önce peygamberlerle öğretmenlerden bazıları Tanrı'dan aldığı yetkiyi belirtilerle kanıtlardı. Örneğin, Musa (Çıkış 4:1-9), İsa Mesih (Yuhanna 2:18,19; v.s.), O'nun elçileri (Haberciler'in İşleri 3:1-10; 5:12,15,16; İbraniler 2:3,4 v.s.), Pavlus (Romalılar 15:19; 2. Korintliler 12:11,12).

Kutsal Yazı'da belirti isteyen için nedenler (tutumlar) şöyle sıralanabilir:

1. Gösterilen belirti karşısında inançsızlığın sürdürülmesi (Matta 27:42)
2. Yeterince belirti gördükten sonra son bulmayan belirti arzusu ([1. Korintliler 1:22], Yahudiler'in İsa'nın dirilişini ve göğe yükselişini gördükten sonra yine de inanabilmek için başka bir belirti daha görmek istemeleri gibi; [Luka 23:8]).
3. Gündelik bir karar verebilmek için Tanrı'nın belirli bir şeyi belirti olarak göstermesinin şart koşulması (Bu batıl inançlara çok benzer.)

7:12 Rabbi denemem: Tanrı'yı denemek imansızlıktır. Örneğin, İsraililer'in Tanrı'nın sayısız mucizelerini gördükten sonra «Acaba Rab aramızda mı» demeleri, bir yüz karasıydı (Çıkış 17:7; Tesniye 6:16). Ahaz'ın da Tanrı'nın içtenlikli buyruğunu reddetmesi, söz dinlemeziğini kanıtladı.

İstemem, Tanrı'yı denemem, dedi: Ahaz her çeşit yalancı tanrıya sunak yaptı, kurban kesti. Üstelik kendi oğullarını o ilahların onuruna ateşe attı. Ayrıca Tanrı'yı yardıma çağırarak yerde Asur kralına bel bağladı (2. Tarihler 28:1-5,22-25). Böylelikle Tanrı'yı aşırı biçimde denemiş oldu. Şimdi kutsalmış gibi Ahaz «Tanrı'yı denemem» diyerek doğrudan doğruya Tanrı buyruğunu geri çevirdi. Sanki Tanrı'nın önerisinde bir tuzak ya da kutsal olmayan bir yan varmış gibi davranan Ahaz, kendini Tanrı'dan daha kutsal göstermeye çalıştı. Tanrı'ya güvenmeyen bir kişi, güvenmemekte direndiğini gizlemek için Tanrı'ya karşı derin bir saygı duyduğuna inandırmaya çalışır. Ahaz alçakgönüllü sözler söyledi. Ne var ki, söz dinlemek niyetinde olmadığı için kesinlikle alçakgönüllü değildi. Onda görünen tutum ikiyüzlülüktü. Gerçek alçakgönüllülük Tanrı'ya boyun eğerek kanıtlanır.

7:13 şimdi dinleyin: Çoğu kişinin yürekliliği, tehlike karşısında duyulması istenilmeyen bir gerçeği bildirmeye yetmez. Ne var ki, duymazlara gerçeği duyuranın değeri ölçülemez. Bunu anlayabilenlerin sayısı azdır. Önemli olan, bildirinin kabul edilmesi değil, gerçeğin apaçık anlaşılacak biçimde duyurulmasıdır. Bunun ötesi, gerçeği duyuranın görevi değildir.

Allahımı bıktırmak istiyorsunuz: Ahaz'ın belirti istemeyişinin arkasında gizlenen günah sevgisi ve Tanrı'yı geri çevirişi, Tanrı için hiç de gizli değildi. O, özniteliklerine bağlı kalarak (Mezmur

145:8; Romalılar 2:4), sabırla Ahaz'a kurtuluş sunmuştu. Ahaz onu kesinlikle reddetti. Yüreğinin çirkinliği ortadaydı.

Allahım: Yeşaya Ahaz'a «Allahın» demişti (7:11), ama Ahaz'ın Tanrı'ya bağlı olmadığı apaçık olunca peygamber «Allahım» dedi. Sanki «Tanrı benim Tanrım, ama senin Tanrın değildir» diyordu.

7:14 Rab Kendisi size bir alâmet verecek: Kutsal Yazı'da çeşitli belirtiler bildirilir:

1. Tanrı'nın birini görevlendirdiğini onaylamak için verilen belirtiler (Çıkış 4:3-9; Haberciler'in İşleri 2:22; 14:3; Romalılar 15:9; 2. Korintliler 12:12; İbraniler 2:3,4)
2. Tanrı'nın gücünü ve adaletini tanıtan yargılar (Çıkış 10:22; 12:29-30)
3. Geçmişte bir olayı anmak için gösterilen belirtiler (Çıkış 13:9,16)
4. Gelecekte olacak bir şeye bir güvence olarak verilen belirtiler (Hakimler 6:36-40; 2. Krallar 20:8-11)
5. Peygamberlik niteliğinde olan belirtiler (1. Samuel 2:29-34; 2. Krallar 19:29-31)

kız gebe kalacak: Mesih'in Davut'un soyundan geleceği biliniyordu (Matta 22:41-45; Mezmur 110:1; Yeşaya 9:7; 2. Samuel 7:12-16; Yuhanna 7:42; Mika 5:2; Haberciler'in İşleri 2:30,[25-36]; 13:22-23; Romalılar 1:3; 2. Timoteus 2:8; Vahiy 5:5; 22:16). Ama burada yeni bir bilgi verildi: Mesih bakireden doğacaktı (Luka 1:31-35).

Burada geçen «kız» sözcüğü İbranice metinde «almah» sözcüğünden gelmiştir. Anlamı ise, «erden kız» -- «hiçbir erkek eli değmemiştir» -- demektir. Ama bu, bazı tartışmalara neden olmuştur. Bazı eleştirmenler «almah» sözünün «erden kız» anlamına gelip gelmediği bilinmiyor der. Oysa, Kutsal Yazı'da «almah» sözcüğünün geçtiği her yerde bu sözcük «erden kız» anlamındadır (Tekvin 24:44; Çıkış 2:8; Mezmur 68:25; Süleyman'ın Meselleri 30:19). İsa Mesih'in doğumundan 200 yıl önce yazılan LXX («Septuagint», «70» ya da «Yetmişler» olarak da bilinir) olarak bilinen Eski Yunanca metinde de almah, «bakire» [B " D2X<@H(parthenos)] olarak çevrilir. İbranice'de de herhangi «bir bakire» değil, belirli tanım harfiyle betimlenmiş olup «o bakire», yani «belirli bir bakire» anlamına gelir. Eski Yunanca metinde belirli tanım harfi [""] bulunur (" B " D2X<@H. Eğer almah «bakire» demek değilse, «Rab Kendisi size bir belirti verecek» cümlesinin gerektirdiği ölçüde bir belirti yoktur.

kız: Tarih boyunca bu ayetle ilgili çok tartışma olmuştur. Kız kimdir, çocuğu kimdir? Tek bir olay mı, yoksa peygamberliğin iki kez gerçekleşmesi mi anlatılmak istenir? Yorumcuların sunduğu bazı düşünceler şunlardır:

1. İlk Yahudiler'in düşüncelerine göre kız, Ahaz'ın eşi Abi'ydi ve oğlu, Yahuda'yı Asur saldırısından kurtaran Hizkiya'ydı. Bu kuramın yanlış olduğu Kutsal Yazı'dan bellidir. Yeşaya'nın ilettiği bu peygamberlik, Ahaz'ın egemenliğinin ilk yılından önce verilemezdi. Ahaz tahta çıktığında Hizkiya dokuz yaşındaydı (2. Krallar 16:2; 18:2).
2. İkinci kurama göre kız, «nebiye», yani «kadın peygamber» (8:3) olarak bilinen Yeşaya'nın eşiydi ve çocuğu Maher-şalal-haş-baz'dı (8:1). Yukarıdaki incelemelere göre Yeşaya kendi eşine almah diyemezdi, bu uygun bir söz değildi.
3. Bir başka görüşe göre adları bilinmeyen, tarihte geçmeyen bir kadınla oğlundan söz edilmektedir. Ama bu denli önemsiz, gizli, gündelik bir olay nasıl «Rabbin verdiği belirti» olabilirdi?

4. Başkaları da 7:14'te bulunan peygamberliğin yalnız ve yalnız Mesih İsa'ya ilişkin olduğunu ileri sürer. İmmanuel olarak bilinen İsa Mesih'in doğumu 700 yılı aşkın bir süre sonra gerçekleşecekti. Ama 7:16'ya göre «çocuk kötüyü atıp iyiyi seçebilmeden önce, kendilerinden ürktüğün iki kralın toprağı boşalacak»tı. Suriye ve Samiriye bu peygamberlikten birkaç yıl sonra ezildiler. Onun için kuşkusuz 7:14'te İsa Mesih'in doğumu önceden bildirilmekteydi, ama 7:15 ve 7:16'da söz konusu olan çocuk ilk olarak İsa Mesih değil, Yeşaya'nın günlerinde yaşayan ya da yakında doğacak olan bir çocuktü. Örneğın, kendi çocuğı Şear-yaşub ya da Maher-şalal-haş-baz. Şear-yaşub, Yeşaya'nın yanında olduğı için (7:3) onu -- «işte, bu çocuk» -- diye örnek olarak kullanması doğđal bir durum olurdu.

İmmanuel: İsa Mesih «İmmanuel»dir çünkü:

1. İsa Mesih'ten başka hiç kimse bakireden doğmadı.
2. Yalnız ve yalnız İsa Mesih için «Tanrı bizimledir» denilebilir.
 - a. Bu peygamberlik sözünün belirttiğı gibi İsa Mesih, beden alarak insanlar arasında yaşayan Tanrı'nın Kendisiydi. O «Beni görmüş olan Baba'yı görmüştür» diyebilirdi (Yuhanna 14:9). O'nu görmüş olan, Tanrı'nın özniteliklerini, özyapısını ve yaşamını görmüştü. İsa Mesih, Tanrı'nın düşüncelerini düşünüyordu. Yaşamı Tanrı'nın ilkelerini yansıtıyordu. Ölümü Tanrı'nın sevgisini sergiliyordu.
 - b. Ademoğullarının toplumsal ve bireysel yaşamlarındaki olayları Kendi yönetimi altında tutmaktadır (Tekvin 39:3; 1. Samuel 3:19; 18:12; 2. Krallar 18:7; Matta 28:20; Romalılar 8:28).
3. İsa Mesih'ten başka hiç kimse eksiksiz bir biçimde «kötüyü atıp iyiyi seçe»miyordu.

İsa Mesih gerçekten İmmanuel, gerçekten «Tanrı bizimle»dir. Buna dayanarak bir Mesih inanısı:

1. Yaşamında Mesih'in yetkisinin işlemesine izin vermeli, Mesih'i sevdiği için Sözü'ne de uyum sağlamalı (Yuhanna 14:15,21,23; 15:13,14; Matta 10:38,39),
2. Mesih'in yaşam düzenini örnek alarak yaşamalı («Mesih sizde benzerliğıyle belirinceye dek» [Galatyalılar 2:19]),
3. Her konuda O'na güvenmeli (1. Petrus 5:7),
4. Yaşamında önderliğıne uyarak O'na dua etmeli (Süleyman'ın Meselleri Filipililer 4:16,17),
5. O'nu yücelterek, gönül borcunu belirterek O'na tapınmalıdır (1. Petrus 4:11).

Bu peygamberliğın içerdiği öğretiler şunlardır:

1. İsa Mesih Tanrı'dır.
2. Aynı zamanda İsa Mesih gerçek bir insandır. Bakireden doğdu ve her insan gibi yedi, içti, uyudu.
3. İsa Mesih insanları sever. Onlarla yakın bir ilişkide bulunmak ister, çünkü «**bizimledir**».
4. Kutsal Tanrı'nın günahlı insanlarla birlikte olması demek, O'nun günahlıları bağışlamak için adil bir yol bulması demektir. Böylece, ayrıntıları burada verilmese de, Mesih İsa'nın kurtulmalık olarak ölmesiyle sunulan kurtuluş planını da içerir.

Tanrı bizimledir. Ne yüce bir gerçek! Yahuda evi yok olmayacak, çünkü onun soyundan Mesih dünyaya gelecekti.

7:15 tereyağı ve bal yiyecek: İsa Mesih, Tanrı olmakla birlikte gerçek insandı. «Her yönden kardeşlerine benzemesi gerekiyordu» (İbraniler 2:17). Melekler onu beslemedi; normal bir çocuk gibi tereyağı ve bal yedi. Zaten sütle bal akan (Çıkış 3:8) ülkede doğduğuna göre tereyağı ve balla beslenmesi beklenirdi.

7:16 Kötüyü atıp iyiyi seçebilmek: İmmanuel, normal bir çocuk gibi geliştiğinde çeşitli dönemlerden geçti (Luka 2:40,52) ama hiç günah işlemedi.

Doğal insanın vicdanı şöyle gelişir:

1. Her insan belirli isteklerle dünyaya doğar.
Ufacık bir bebek istediği süt, temiz bez, sevgi, vb.'yi elde etmek için ağlar. Zamanla kişinin istekleri çoğalır. Örneğin, Havva sayısız meyvelerle yetinemeyip yasaklananı istedi. İnsanın gözü doymaz.
2. Kimi isteklerin beraberinde hoşnutluğu, kimisinin de hoşnutsuzluğu (sancıyı) getirdiğini herkes öğrenir. Bunun için karşılaştığı her bir durumun oluşturduğu etkiye göre her şeyi sınıflandırmaya başlar.
3. Hoşnutluk oluşturan şeyleri iyi, hoşnutsuzluk oluşturanları da kötü olarak adlandırmaya başlar. Deneyimleri vicdanında yavaş yavaş bir ölçüt oluşturur.
4. Olumsuz sonuçlara yol açan bazı şeyleri iyi olarak adlandırır. Bunun sonucu olan acı deneyimi yaşayan bir kişi, vicdanının eğitime olan gereksinimini anlar. Doğru ölçütü saptayabilmek için kendi deneyimlerinin yetersiz olduğunu kabul eder.
5. Tanrı, tarih boyunca Kendi varlığını, iyi niyetliliğini, değişmezliğini ve doğruluğunu kanıtlamıştır. Bunu anlayan, Kutsal Yazı'daki ölçütün tek doğru ölçüt olduğunu kabul eder.
6. Var gücüyle bu ölçütü kavramaya ve uygulamaya uğraşır. Bu ölçüte uymayan her düşünceyi dışlar, böylece oluşan boşluğu kutsal ilkelerle doldurur.

çocuk: Şimdi Yeşaya, İmmanuel'e ilişkin peygamberliği bırakarak «çocuk» deyince, kendi çocuğundan, bazılarının düşüncesine göre yanına götürdüğü (7:3) Şear-yaşub'dan söz ediyordu. Başkalarının yorumlarına göre de Maher-şalal-haş-baz'ın (8:3) sözü edilen çocuk olduğu sanılır. Şear-yaşub ya da Maher-şalal-haş-baz üç dört yaşına varmadan önce Retsin'le Pekah, Ahaz'ı üzecek durumda olmayacaktı. İkisi de öldürülecekti. (2. Krallar 15:30; 16:9).

Yine de bundan önce «Şear-yaşub»un, «bir bakiye dönecek» anlamı ilk kez gerçekleşti (7:3; 2. Tarihler 28:8-15). Tanrı'nın sağladığı bir lütuf, O'nun başka iyilikleri de göstereceğine inanmak ve yüreklenmek için bir güvencedir (Romalılar 8:32).

7:17 Senin (Ahaz) üzerine, senin kavmin üzerine, ve babanın evi üzerine: Kimsenin kaçamayacağı korkunç ceza önceden bildirildi (7:17-25). Bir insan günahında ne denli direnirse, o denli ağır bir ceza bekleyebilir.

Efraim Yahuda'dan ayrıldığı gün: Yeroboam'ın günlerinde İsrail'in Davut evine (Yahuda'ya) karşı başkaldırarak kendi egemenliğini kurduğundan söz edilir (1. Krallar 12:16-24).

Asur kralı: Ahaz'ın ümit bağladığı egemen, onu ezecekti (2. Krallar 16:7,8; 2. Tarihler 28:20). Burada Tanrı'nın sık sık kullandığı sıkıdüzen yöntemi görülür. Bir kişi, başkası için düzenlediği kötülükle cezalandırılır (Mezmur 7:16). Kutsal Yazı bunun birçok örneğini iletir:

1. Rebeka, ne olursa olsun oğlu Yakup'un ilk oğulluk hakkını babasından almasını istedi. Kurnazlıkla bunu elde etmesine karşın bu anne, sevdiği oğlundan ayrı yaşamak zorunda kaldı, onun yüzünü bir daha göremedi (Tekvin 27:1-28:1-5; 49:31).
2. Abşalom, babası Davut'a başkaldırdı, tahtına oturdu. Ne var ki, birkaç ay içinde korkunç bir biçimde öldü (2. Samuel 14:25-27; 15:1-37 [-] 18:9-15).
3. Yahuda İskariot, İsa'yı ele vermekte başarılı olduysa da vicdanı ona işkence ettiğinden kendini öldürdü (Matta 26:14-16,47-50; 27:3-5).

7:18,19 Mısır, Aşur: Bu iki ülkenin birbirlerinden uzak olmasına karşın Tanrı onları çağırınca uçarcasına bir yerde birleşeceklerdi. Tanrı'nın hizmetinde Yahuda'ya konacaklardı.

sinek, arı: Bu sözler rastgele seçilmiş değildir. Mısır orduları, çabucak bir araya toplanmış ve disiplinsiz oldukları için kaynaşan sinek kümelerine benziyorlardı. Öte yandan Asur orduları; iyi eğitim görmüş, savaşa alışkın, neredeyse Romalı askerler kadar disiplinliydi. Bu yüzden Tanrı onları arılara benzetti (Kaynak: [The Pulpit Commentary](#), birinci bölüm, sayfa 128).

[Arı benzetmeleri için Tesniye 1:44 ve Mezmur 118:12'ye bakın. Sinek değilse de çekirgelerin saldıran ordulara benzetilmesi konusunda Yoel 2:25'e bakın].

gelecekler: Asur kralı Sargon döneminden Fars kralı Koreş'in egemenliğine dek, Asur (ya da Asur-Babil) ve Mısır orduları batı Asya'da üstünlük kazanma çabasıındaydı. Yahuda da savaş alanı olarak kullanıldı (2. Krallar 23:29).

7:20 Irmağın ötesinden: Fırat Irmağı, Yahudiler için doğudaki en uzak yoreyi simgeliyordu (Mezmur 72:8).

kiralananmış: Ahaz, Tiglat-pileser'i kiralamıştı (2. Krallar 16:7; Yeşaya 10:5). Ama Tanrı Kendi adaletini yerine getirmek için hem Ahaz'ı hem de Asur kralını kullanıyordu.

ustura ile, Asur kralı ile, başı ve ayakların kıllarını tıraş edecek ve sakalı da kazıyacak: Yenilginin bir simgesi olan bu eylem, çok utandırıcı ve aşağılayıcı bir davranıştı (2. Samuel 10:4,5). Bu eğretileme, Yahuda'nın yağmalanıp büsbütün soyulacağını gösterir (Hezekiel 5:1,2,12; 2 Tarihler 23:19-21).

Ulusal günahlar için ulusal yargı saptanır:

1. Bazı günahlar bütün bir ülkeye yüklenir.
2. Bu duruma yaraşan yargı bütün ülkeye uygulanır.
3. Tohumekmekle ürün biçmenin birbirlerine bağlı olduğu gibi, ulusal günahlar da ulusal yargılara bağlıdır.
4. Bu da bireylerin ders almaları için göz önüne serilir.

7:21-22 bir genç inekle bir çift koyun: Çiviyazılarında Tiglat-pileser'in, yendiği ülkelerden binlerce sığır ve koyun sürdüğü kayıtlıdır ([Records of the Past](#), Cilt V, sayfa 49,52'den [The Pulpit Commentary](#), sayfa 129'a aktarılan kaynak).

verecekleri südün bolluğundan: Ülkede bırakılan az sayıdaki insan, bolluk içinde yaşayacaktı.

7:23-25 çalılık: Ülke ise çalılığa dönecekti (5:5,6; 32:13).